I Rok. Gazeta Żydowska Robotnicza. Organ partyi socyalno-demokratycznej. Nr. 18.

די אדרעסע פון דער רעדאקציע
און אדמיניסטראציע:
Jüdische Arbeiter Zeitung
Kraków,
Sławkowska 29.
טעלעפאן נומער 624
איינצעלנע נומער 8 העל.

יודישע ארבייטער=צייטונג

ארגאן פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי.

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנעמענטס-פרייז:
יעהרליך: 4. קראנען.
האלביעהרליך: 2. קראנען.
פיערטעליעהרליך: 1. קראנע.

פרייז פון אנאנסען:
פיר יעדער שורה פעטיט אדער
איהר פלאטץ 10 העללער.

Kraków, piątek 4 sierpnia 1905. נומר 18. קראקוי, 4 אויגוסט 1905.

גענאסען, פערשפרייט די „יודישע ארבייטער צייטונג“.

אום וואס האנדעלט עס זיך?

שרייבענדיג פאָריגע וואָך וועגען 7־טען ציוניסטישען קאָנגרעס פאר'ן קאָנגרעס, האָבען מיר פאָר נעזעהען, אז דער קאָנגרעס וועט זיין א שטורמינער. מיר האָבען זיך אָבער ניט נעריכט, עס זאָל קומען צו נעשלעגע, עס זאָל מוזען אריינטרעטען די פּאָליציי, אז מען זאָל מוזען אוש ברייננען פייערלייט, כדי צו לעשען די היץ פון די אָנגעפּאהרענע ציוניסטען. זאָגאר די איצטיגע גרויסע היטצען זענען ניט אים שטאנד צו ערקלעהרען די ערשיינונג, שטיימס, צו איז דער חילוק צווישען די ציוניסטישע פראקציעס אזוי גרוים, אז עס האָבען ניט נענונט קיין רייד? אום וואָס האָנדעלט עס זיך, צו האָט עס געלוינט? ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס מיר האלטען דעם גאנצען ציוניזמוס פאר א רעאקציאָנערע בעוועגונג, וועלכע קען גאר ניט אויפטהון, אָבער פיעל שטערען; ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס מיר בעטראכטען דעם קאָנגרעס פאר א געוויסער אָרט דול־הויז, וואו עס נעהמען אנטהייל פערשיעדענע פעריקטע אויף דעם נאציאָנאליסטישען פונקט יודען; ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס אין אונזערע אויגען איז דער ציוניזמוס פאר די יודען בכלל און די רוסישע יודען בפרט א „מכה אשר לא כתובה בתורה“ — אן'אומגליק, — ניט קוקענדיג אויף דעם אלעם, האלטען מיר פאר נויטהיג אָבצושטעלען זיך אויף די אויבענדערמאָהנטע פראגען ווייל אלערפאלס האָבען מיר צוטהון מיט א נעזעלשאפטליכע ערשיינונג — א נארמאלע צו אניאָנורמאלע — וועלכע האט פארלאזען טיפע וואָרצלען אין נעוויסע יודישע שיכטען און וועלכע איז דערווייל א פאקט.

אום וואָס האָנדעלט עס זיך? צוויי שטרעבונגען רייבען זיך מיט אנאנדער אויף'ן קאָנגרעס: די פּאלעסטינער און די טעריטאָריאליסטען. צו די לעצטע רעכענען מיר צו די אוגאנדיסטען אָדער די פּאָליטישע ציוניסטען, חאָטש זיי דעקלאמירען נאָך וועגען ציון, וועלכע זענען אָבער פאקטיש טעריטאָריאליסטען. די פּאלעסטינער ווילען נור פּאלעסטינא מיט די אומגעגענדען (זיי האָבען א גזילה'שען אפעטיט אויף די לענדער וואָס ליגען ארום דער זאָ גענאנטער „ארץ ישראל“); די טעריטאָריאליסטען בעגניגען זיך מיט וואָסער א לאנד עס איז, אבי די יודען זאָלען דאָרט האָבען אנ'אייגענע רעגירונג. עס האנדעלט זיך מיט איין וואָרט אום: „דאָס“ לאנד אָדער „א“ לאנד. אזוי איז עס אין דער טהעאָריע, אין דער ווירקליכקייט אָבער איז צווישען די צוויי פראקציען גאָר קיין חילוק ניט, ווייל ביידענס פּראָגראמען, ביידענס פּלאנען זענען לויטער פאנטאזיעס.

די ערשטע טענה'ען: נור פּאלעסטינא. אין דער אמת'ן אָבער איז פּאלעסטינא אונצוטרעטליך פאר יודען. פּאלעסטינא איז איין גרויסער בית עולם, יעדעס שטיקעל ערד קאָסט א רענדעל און ווייל עס איז א „היילינער“ בית עולם, א חשוב'ער, איז שוין די ערד לאנג צוחאפט, אויסגעקויפט. די טערקישע רעגירונג, מיט וועלכער הרצל האָט אונטערהאנדעלט לאנגע יאָהרען האָט אין פּאלעסטינא ניט קיין ערד. די גאנצע ערד געהער צו פּריוואטע בעזיטצער, צו קליינע ערד ארבייטער. זיי ווילען נור פּאלעסטינא האָטש דאָס לאנד איז — ווי יעבין האָט זיך אויסגעדריקט אין הזמן — שווערער צו בעקומען, ווי צו בעקומען לאָנדאָן אָדער פּאריז.

דער צווייטער צד ווידער וויל וואָס עס איז פאר ...
וויים, אז דאָס איז א פאנטאזיע ניט קיין לעכערליר...
ניט ווייל עס זאל זיין אונמעגליך צו ...
וויסטעניש, נור ווייל עס וועט זיין ...
יודישע פאָלק, איז ניט ...
איין „קול“: ער ווי...
וועלען ארבייטען ...
בעל־עגלה, עס ז...
און פויקען מיט ...
וויכען אוים פא...
אויסוויכען יעדע ...
ניט זיין.

איבער ...
ניט איבער לעב...
די גאנצע טרא...
ציוניסטישער ...
ווען א שלאָך ...
געקענט פיע...
שטיקעל רעל...

איצט ...
אויף, ווען קי...
פאר דעמאגאָ...
און זאָגאר צו ש...
קאָנגרעס ערנסטי...
מען רעדט ברמיזה ... האָט
נעמיינט דר. נורדוי, ... דארפען מיט־
קעמפפען אום די פר... א פארטיי וואָס רעכענט
אויף דיפּלאָמאטישע אונט... קען ניט קעמפפען געגען רעגירונגען.
עס איז פיעלייכט זיין ב...נג אלס מענש, אָבער אלס ציוניסט האָט ער געלאָגען. ניט ערנסט מיינען די אלע ציוניסטען זאָגענדיג און שרייבענדיג, אז ווען הרצל וואָלט געלעבט וואָלט אלעס נוט געווען. מיר האָבען נאָך ניט פערגעסען, וואָס די זעלבע ציוניסטען האָבען גערעדט און געשריעבען איבער הרצל'ען נאָכ'ן זעקסטען קאָנגרעס; מיר האָבען נאָך ניט פארגעסען, ווי די זעלבע פּאלעסטינער האָבען איהם פערמאכט די טיער פאר'ן נאָז, ווען ער האָט געוואָלט אריין געהען אין זייער קאָנפערענץ־זאאל, ווי זיי האָבען אויף איהם געשאָטען שוועביל און פעך אין זייערע רעדעס און פרעסע. ניט הרציל'ס טוידט איז אין דעם שולדיג, נור הערצילס באנקראָט.

פאלשקייט, פאלשקייט און פאלשקייט; אמביציע, אמביציע און אמביציע; דעמאגאָגיע, דעמאגאגיע און דעמאגאָגיע — אום דאָס האנדעלט זיך אויף דעם היינטיגען ציוניסטישען קאָנגרעס. און דעריבער איז די אָרט און וויזע פון די בעראטהונגס־פאָרמען א גאנץ פאסענדע.

Zofia Biesiadecka

Oświęcim.

Przez Wysokie ck. Namiestnictwo koncesyon.

Biuro PODRÓŻY Zofii Biesiadeckiej

Oświęcim (dworzec)

sprzedaje bilety okrętowe

do Ameryki

I., II. i III. klasy dla parostatków pospiesznych, oraz bilety kolejowe dla kolei północno-amerykańskich we wszystkich kierunkach.

Ceny ściśle wedle taryf okrętowych i kolejowych

Bilety okrętowe do Kanady

i bilety kolejowe kanadyjskie.

Prospekty darmo i opłatnie.

Tajny memoryał kuratora warszawskiego Szwarca

w sprawach szkolnych

Cena 1 kor. Cena 1 kor.

Strejk polityczny w Królestwie Polskiem

Cena 2 kor. Cena 2 kor.

Do nabycia we wszystkich księgarniach oraz administracyi „Naprzodu“ i „Przedświtu“ (Kraków, Grodzka 50). Zwracający się wprost do administracyi, nie ponoszą kosztów przesyłki.

= F. MISSLER, BREMEN. =

CESARSKIE PAROWCE

„Kaiser Wilhelm II.“ 215 metrów długi
„Kronprinz Wilhelm“ 202 metrów długi
„Kaiser Wilhelm der Grosse“ 198 metrów długi

jadą z Bremy do Nowego Yorku 6 do 7 dni.

Odjazd we wtorki.

Cesarskie parowce jadą tylko z **Bremy**, kto więc chce cesarskimi parowcami jechać, **może zupełnie swobodnie bez przeszkody podróżować**, nikt nie ma prawa zabronić mu tego. Każdy powinien już w domu postanowić w jakim kierunku jechać zamierza i nie powinien w drodze dać się namówić, lub odwieść od swego zamiaru.

Każdy ma swoją wolną wolę i może za swoje pieniądze podróżować dokąd chce.

W każdym jednak razie należy się zawczasu postarać o miejsce na statku, a dla zapewnienia tegoż należy wcześnie nadesłać na mój adres 20 koron zadatku.

F. Missler, Bremen, Bahnhofstrasse 30.

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

!!

די ריינסטע

גוואראנטירטע

פפלאנצונגס

פוטער

פארטרעט פאלשטענדיג דאס נאטירליכע פוטער.

נויטהיג אין יעדער יודישער קעך צום קאכען, פרעגלען און באקען.

אין דער פאבריק פון יאנ. זינגער אין ביעלסק (עסטרייכישע שלעזיען).

דער גענ. פערטרעטער פיר גאליציען און בוקאווינא:

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do Ameryki!

jakoteż do innych zamorskich krajów przeprawia najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg

Ferdinandstr. 15.

☞ **Nim kto szyfkartę kupi, niech porówna moje ceny z cenami agentów okrętowych.**

Skład Piwa Karwinskiego

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wyśmienite piwa

jako specyalność

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

jako specyalność

Wysyłka do domu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwińskiego

Wydawca i odpowiedzialny redaktor Ignacy Gross.

Z drukarn Józefa Fischera w Krakowie

בער. דער זומפינער נענענד האט שעדליך נעווירקט אויף זייער דעליקאטער נאטור, און זיי האבען לאנגע, לאנגע מאנאטען געשמאכטעט פון פיעבער. שפעטער האט זיך ראטהשילד אויף דיזע אונגליקליכע דערבארעמט. ער האט זיי נעשטיצט מיט נעלד, אבער ער האט ביי זיי צונענומען זייער זעלבסטשטענדינקייט, און האט אויף זיי אנגעשיקט א היישעריק פון טיראנישע בעאמטע.

אבער איצט, מעלדעט דער קאנסול, געהט דאס דיעזער קאלאניע גאנץ גוט. ביסלעכווייז איז צו איהר צונעקויפט געווארען אליך מעהר לאנד. ארום און ארום די זומפען האט מען פערפלאנצט טהייערע מירטען און אפעלסינען בוימער, און דורך דעם איז דארטען די לופט געווארען פיעל אננענעהמער און נעזונטער. „פתח תקוה" האט שווארצע ערד וועלכע איז גוט פאר די נעוועהנליכע ערד ארבייט. אויך די אפעלסינען טראגען די קאלאניסטען וואס איין איצט זענען דא ניט וועניגער פון 820 קאלאניסטען, צו וועמען עס נעהערט ניט וועניגער פון 3 טויזענד אקער ערד.

ראשון לציון, וועלכע מען האלט פאר דעם פאריז פון די פאלעסטינישע קאלאניעס, איז שוין נראר ניט קיין אמת'ע קאלאניע פון ערד ארבייט. דער איינציגער פראדוקט דא איז ווייז. די ערשטע טובה וואס די קאלאניסטען האבען דערפון איז וואס זיי דארפען קויפען זייער איינענעם ברויט. און די צווייטע מעלה איז וואס אזוי ווי אין פאלעסטינא גופא איז פאר זייער ווייז קיין מארק ניטא, און אליין פערקויפען עס אין אייראפא קענען זיי ניט, מוזען זיי אנקומען צו אנדערע. די קאלאניע ענטהאלט איבער 1,500 אקער לאנד, און איינוואהנער זענען דא זיבען הונדערט. אזוי ווי ראשון לציון איז נעוועזן דער ליעבלינג פון באראן ראטשילד און זיינע בעאמטע איז זי אויך די שעהנסטע שעהניקע, רייניקע הייזלאך, א שוהל, א שקאלע, א צונעקליבענער פארק און עכט־פראנצויזישע וויין קעלטערס.

די קאלאניע עקרון איז איינע פון די ווינציגע וואס ראטשילד אליין האט נעגרינדעט. ערד איז דא א היבש ביסעל, 950 אקער. די ערד איז טשערנאזיאם און טויג זיך גאנץ גוט פאר אגריקולטור. אויך זענען די קאלאניסטען ניט קיין סטודענטען אדער גלאט גרויסע ענטהוזיאסטען מיט ווענינ כחות, מענשען מיט מעהר ווארימקייט אין קאפ און אין הארצען איידער מוסקולען אין די ארימס. די קאלאניסטען פון עקרון זענען יודען וואס האבען נאך אין דערהיים, אין גראדנא'ער גובערניע, בעארבייט די ערד. און דאך איז דער צושטאנד פון דער קאלאניע עד היום נאך גאנץ טרויעריג. עד היום מוזען נאך די קאלאניסטען אנקומען צו קצבה. די בעסטע ראיה, אז דער קאלאניע נעהט ניט גוט איז וואס זי מעהרט זיך ניט. אין גאנצען זענען דא אין עקרון 250 נפשות.

נאר אפשר נעהט דאס די קאלאניסטען אזוי שלים־שלים־מזל'דיג צוליעב זייער פרומקייט. זיי היטען אפ שמטה, דאס הייסט יעדען זיעבעטען יאהר פוסטעוועט ביי זיי די פעלדער, און אין אנדערע הינזיכטען שטערט זיי די יודישע רעליגיאן פון צו קענען ציהען ברויט פון דער ערד. ווענען דער שמיטה, צו די קאלאניסטען זאלען זי אבהיטען אדער ניט, איז אנגעגאנגען א הייסע טינטענע, חרמות'דיגע מלחמה צווישען צווי וועלטען, צווישען אייראפא און אזיען, צווישען די ציוניסטען און די פרומאקעס. די נרעסטע רוסישע רבנים האבען מתיר נעוועזן שמטה צו די קאלאניסטען, אבער די ירושלים'שע רבנים, האבען נעשריגען: אז פונקט אזוי ווי מען קען ניט ריהרען דעם כתל מערבי פון ארט אזוי קען מען ניט ריהרען די שמטה. און אזוי ווי זיי זענען און ארץ ישראל און די שאלה איז פארגעקומען אויף זייערע פרעמיסעס (ד. ה. אין זייער מלוכה) האבען זיי גע'טענה'עט, אז נאר זיי האבען אין דעם די דעה. און די נעוועזענע יודישע מוזשיקעס פון גראדנא האבען נעפאלגט די ירושלים'ער רבנים און האבען אב נעהיט שמטה.

אז ראטשילד און זיינע משגיחים האבען נעזעהן, אז עס איז שלעכט האבען זיי פון עקרון ביסלעכווייז איסקאסירט די ערד־ארבייט און זיי האבען דארט נעמאכט סעדער פון אפריקאסען, פיטשעס, מאנדלען און ארענדושעס. די סעדער זענען טאקע גאנץ נעראטען, נאר לעבען דערפון אין א האלב וויסטער לאנד איז דאך זעהר שווער, און די עקרון'ער קאלאניסטען קומען נעבעך גאנץ גוט אפ פאר זייער פרומקייט.

די קאלאניע קטרה איז נעוועזן נעגרינדעט פון די רוסישע פאלעסטינצעס אין 1884. אויך דא זענען פאראן סטודענטען און סתם אינטעליגענטען. פריהער האבען זיי געארבייט אלס פועלים אין ראשון לציון און פתח תקוה, אויך דא בעארבייטען די קאלאניסטען ניט די ערד, נאר זיי פלאנצען וויינגערטנער. זיי האבען 750 אקער לאנד, און עס ענטוויקעלט זיך נאר ניט שלעכט.

איינע פון די יונגערע קאלאניעס איז קושטינה. זי איז נעגרינדעט געווארען אין 1889, און ענטהאלט איבער 1,200 אקער לאנד. אין גאנצען זענען דא אבער נאר 150 נפשות. די קאלאניסטען זענען מענשען וואס זענען נעוואהנט נעוועזן צו הארעווען שוין פון פריהער. קושטינה איז טאקע א קאלאניע אויף דעם פראסטען אלט־מאדישען אופן. מען פארזייעט דא ווייץ, נערשטען און אנדערע תבואות.

די קאלאניע רחובות איז אין מאנכע הינזיכטען די אינטערעסאנטסטע, און סימפאטישסטע פון אלע, הגם קיין נרויסער ערפאלג איז זי ניט. אין נוי־יארק זענען דא מעהרערע נעוועזענע קאלאניסטען פון רחובות, וועלכע האבען פערלאזען זייער שטיקעל ערד מיט די וויינטרויבען און זענען בעסער נעקומען צו פאהרען אין אמעריקא מאכען א לעבען, הגם בעזעצט האבען זיי זיך איז רחובות מיט די ערעלסטע חלומות אין קאפ און די טיעפסטע איבערנעבענהייט אין הארצען. דער איינציגער פראדוקט אין רחובות איז דער וויין, און די קאלאניסטען פיהרען אפ זייערע וויין־טרויבען אין ראשון לציון און פערקויפען עס צוזאמען מיט זיי, נאטירליך אויב נאר עס לאזט זיך. רחובות איז איינע פון די וועניגע קאלאניעס וואס האבען כמעט נאר קיין שטיצע ניט נעקרינען, ניט פון ראטשילדען און ניט פון די פאלעסטינצעס. עס וואהנען דארט צוזאמען פוילישע,

---

ריהרונג נישט נעקומען, ער האט אויף זיי קיין שליטה נישט נעהאט. נעקרענקט האט עס דעם טייוועל ביז'ן ביין און ער האט מיט זיין גאנצע רציחה תחבולות נעזוכט ארייז צו קריענען דעם מענשען אין זיין רשות, אבער אומויסט, דער מענש איז מענש נעוועזן...

וואלט עמיצער די בלאטע פון די נענעל אויסנערייניגט און ניט אויף איין ריין ארט נעווארפען וואלט דער טייוועל איין אנהויב נעמאכט; וואלט עמיצער צוזאמען נעלענט איין פויסט אויף איין שפאס נור, וואלט דער טייוועל איין צוטריט נעהאט, דאס איז אבער אויך נישט נעשעהען, און ער האט נאר די ציין נעקריצט און נאר נישט נעקענט טהון...

קין און הבל האבען אונטער איין בוים ברידערליך נעשמועסט; זיי האבען זיך נעליעבט אזוי הייליג, אזוי ערנסט!

ברידערליך האבע זיי נעשמועסט ביז די אנגענעהמע לופט האט זיי אין א זיסען שלאף פערוויענט, און ארומוויקלענדיג די הענד איינער איבער העם צווייטענס האלז זענען זיי אנדרימעלט נעווארען אויפ'ן נרינעם נראז...

קין האט דער ערשטער נעעפענט די אוינען און מיט ערשטוינען בעטראכט ער א נרייז נרויען מאן, וועלכער איז נעבען איהם נעשטאנען.

— „שרעק דיך נישט קינד" — האט זאנפט אויסנעקלינגען דעם אלטענס קול „איך קום אין די שליחות פון נאט"... פון נאט? האט זיך קין נעוואונדערט, ווער איז דאס אזעלכער? „זעהסט דו מיין קינד דעם הימעל איבער אונזערע קעפ און די ערד אונטער אונזערע פיס?" — האט דער אלטער מיט איין צוקער־זיסען טאן אויסנערעדט — „ווייסט דו ווער עס האט זיי אזוי אויסנעשפרייט? ווייסט דו ווער עס האט די זון אויפנעהאנגען אונז צו לייכטען? און ווער האט די לאנקעס בענראזט אונז צו שפייזען? דאס האט נאט נעטהון!"... און קין הערט און פערטראכט זיך, איהם איז עס קיין מאל נישט איינגעפאלען וועגען דעם צו קלערען, „אין שליחות פון דעם נאט קום איך צו דיר" — האט דער אלטער ווייטער נערעדט — „אין זיין נאמען קום איך דיר א נוטע בשורה זאגען, די גאנצע ערד לאז: ברייט ווי זי איז, נעהערט צו דיר.

און מיין ברודער הבל, וואס זאל מיט איהם זיין?! — האט קין נעפרענט. ער האט פיעל פראנען נעהאט צו שטעלען אבער די האט זיך די ערשטע פון זיין מויל ארויסנעריסען. „אויך פאר הבל'ן האב איך נאטס ווארט", האט דער אלטער נעזאנט, „איהם שענקט הער נוטער נאט אוועק אלע שאף און רינדער, וואס דיינע אוינען קענען זעהען ארום און ארום"... דער אלטער איז פערשוואונדען און קין האט זיך אפילו נישט נעחלומ'ט, אז דאס איז נעוועזן דער טייוועל וואס האט מיט איהם נערעדט... ווען הבל האט די אוינען נעעפענט האט איהם קין דערצעהלט, וואס ער האט נעזעהען און נעהערט, ביידע האבען אנגעהויבען שווער צו פיהלען, א שטיין האט זיך זיי נעלענט אויף זייערע הערצער, און איין ווילע ארום האבען זיך די ברידער צום ערשטען מאל פון אייגאנדער נעטיילט. הבל האט שאף נעפאשעט און קין האט די ערד נעאקערט, נאך האבען ביידע נישט נעוואוסט דעם נוצען פון זייערע ארבייט, קין האט זיך נישט נעפרענט צו וואס טויג איהם די גאנצע ערד, און הבל האט נישט נעקלערט צו וואס דארף ער אזוי פיעל בהמות...

און הבל'ס שאף האבען זיך נעפאשעט אויף די לאנקעס, נעפרעסען דאס זאפטינע נראז, בשעת ער אליין איז אונטער א צווייגענדינען בוים נעזעסען און זיך ערקוויקט מיט זיין שאטען, זיך שפילענדיג מיט איין פייבט ריטעל.

אבער קין האט שטארק נעשוויצט. שלעפענדיג דאס אקער־אייזען, מיט וועלכען ער איז נישט נעוואוינט נעוועזן. זעהענדיג ווי רוהיג זיין ברידער זיצט, נע־

אָרימקייט.

א קעלער, א נאַסער
אָהן לופט און אָהן ליכט,
פערשמוצינט, פערדומפפען,
מיט שפינוועב בעציערט —
און דאס רופט איהר וואוינונג
און דאס רופט איהר שטוב
אָה זאָגט מיר, וואס רופט איהר
דאן פינסטערע גרוב?

* * *

און דאָרט לעבען ברואים
אָהן שיך אויף די פיס;
די קליידער פון שמאַטעס —
א לאַטע, א ריס;
[illegible] דאָרט דער הונגער,
[illegible] אין [illegible]
און [illegible] דאס [illegible]
[illegible] דורך [illegible]

און [illegible] אימער [illegible] זיך
[illegible] אלטע פאַר פאלק
און אימער דארט שלאגט מען
די קינדער אָהן טאָלק...
און פרעסטען אוים טרעהרען
דער הונגער און רוט...
אויב דאס זענען טרעהרען,
וואָס הייסט ביי אייך בלוט?

* * *

דער מוח שלאָפט אייביג,
דאס הארץ צאפעלט קוים;
קיין האפנונג, קיין גלויבען,
קיין שטרעבען, קיין טרוים...
אזוי לעבען מענשען
אין הונגער אין קויט...
אויב דאס רופט איהר לעבען,
וואס הייסט ביי אייך טויט?!

ל. לאַנדוי.

די פאלעסטינער קאלאניעס.

גאַנץ אָפט איז אונז פאָרגעקומען צו שרייבען וועגען די פאַלעסטינער קאָלאָניעס. איצט געבען מיר דעם לעזער אַ בעריכט אָהן אַ מינדעסטער טענדענץ און דער לעזער וועט זעהען וואס 25 יאָהר אַרבייט און קורח׳ס אוצרות געלד האָבען דערגרייכט. דער בעריכט איז געשריבען פון דעם ענגלישען קאָנסול פון ירושלים הערר דיקינסאָן, אַ קריסט וועלכער איז ניט פאַרן ציוניזמוס און ניט געגען איהם. מיר דרוקען עס נאָך דעם אמעריקאַנער „פאָרווערטס", וועלכער נעהמט עס אַרויס פון דעם קאָנסאָל׳ס בעריכט:

די ערשטע קאָלאָניע וועגען וועלכע דער קאָנסול רעדט איז „פתח תקוה". מיט דיעזער קאָלאָניע איז פערבונדען איינער פון די ריהרענסטע קאָפּיטלאך פון דער פאַלעסטינישער בעוועגונג. די קאָלאָניע געפינט זיך א מייל וועג צום צפון־מזרח זייט פון יפו. די ערשטע גרינדער איהרע זענען געוועזן יודען פון ירושלים און פון יפו וואָס האָבען זי אָפגעקויפט ביי די אַראַבער, וועלכע האָבען זי פערלאָזען צו ליעב דעם אונגעזונדען קלימאַט. אין 1882 אין דער צייט פון די פאָגראָמען אין זיד־רוסלאַנד, זענען אַהערצו געקומען רוסישע יודען, צווישען זיי אויך מעהרערע בעגייסטערטע סטודענטען (די בעריהמטע גרופע וואָס האָט געטראָגען דעם עהרען־נאָמען „בילו" — בית יעקב לכו ונלכה). דיזע ענטהוזיאַסטישע קאָלאָניסטען האָבען געליטען אָהן אויפהער, און ניט איינער פון זיי איז אומגעקומען אין דעם נאַטירליכען קאַמפף. זיי האָבען געלעבט אלס טאָג אַרבייטער אין אַ לאַנד וואו מען קען קיין אַרבייט ניט קריגען, און האָבען געמוזט אָנפיהרען שטענדיגע מלחמות דורך ביקסען און שווערדען מיט די ווילדע אַראַ־

גענאסען, קלויבט אויפ׳ן פרעססאנד.

פעליעטאָן.

די גליקליכע צייט!

אדם איז שוין לאַנג פון גן־עדן פערטריעבען געוואָרען און חוה האָט געבען איין זומפף ערגיץ וועט געוואַשען, הבל׳ם בלוט האָט די ערד שוין לאַנג פער־שלינגען און קין האָט זיך ווי עס איז אויף דעם עולם התוהו ארומגעוואַלגערט.

אַלט איז שוין אדם און שוואַך, געבויגען אין דרייען פון יאָהרען און צרות, דער שטערן צוקנייטשט, די באַקען צוריגצעלט, די אויגען פארשלאָפען און דאָס בלוט קאַלט און פערגליווערט.

און חוה איז שוין אויך נישט דאָס וואָס ז׳ איז אמאָל געווען. א יודענע איז ז׳ איין אַלטע, א שוואַכע, קראַנק און געבראָכען, די אויגען בעצויבערן נישט מעהר מיט זייער בליק, די שעהייט פון די באַקען איז פערוויאַנעט, דער זיסער שמייכעל פערטריקענט אויף די ליפען, די צעהן געלב און פערפוילט.....

ווען עס גיט זיך נאָר א חאַפּ איין פייער׳ל אויף דעם פנים פון די צוויי אַלטע לייט אזוי פלאַקערט אויף די אַלטע ערינערונג אין יענע האַלב אויסגעקראָכענע אויגען, וואָס? חלומ׳ט זיך זיי פון די ווייטע צוקונפט?

ווער קען עס וויסען?

אויף די שוים ביי אדמ׳ן ליגט צוליינט דאָס אייניקעל זיינס, א לעבעדיג יונגעל מיט פייערדיגע איינעלעך, און מיט קינדישער שפאַנונג הערט ער אוים וואָס דער זיידע דערצעהלט איהם פון העט, העט, וואָס אמאָל איז געשעהען...

* * *

דאָס איז געווען, ווען דער לייב האָט נאָך נישט געוואוסט, אז ער האָט שאַרפע ציין, דער בער — אז ער האָט גרויסע גראָבע לאַפּעס, דער טיגער — אז זיינע געגעל זענען שאַרף און שפיציג, און די שלאַנג — אז איהר מויל איז פול מיט גיפט... די שאָף האָט איהר שוואַכהייט נישט געפיהלט, קעלבער פלעגען זיך מיט וועלפעלעך שפיעלען און יונגע קינדער האָבען פון שלאַנגען קרוינען געפלאָכטען; דאָס איז געווען דאַמאלס, ווען דער לייב איז נאָך ניט געקריינט געווען אַלס דער „קעניג פון וואַלד", דער אדלער איז נאָך ניט געווען דער „פויגעל־קעניג" און דער לויתן האָט נאָך נישט דעם ים בעהערשט...

אייזען און שטאָהל זענען נאָך נישט בעניצט געוואָרען, יעדען האָט זיין איי־גענע הויט געוואָרעמט, און מען האָט קיינע אינסטרומענטען נישט בעדאַרפט, דעם צווייטענס הויט אָבצושינדען, אום זיך פאַר קעלט צו שיצען... דער טעם פון יענעמס פלייש און בלוט איז אונבעקאַנט געווען, ווייל דער מענש, ווי דער וואָלף, ווי דער לייב, ווי דער הונט האָבען מיט גראָז און פפלאַנצען זייער הונגער גע־שטילט און מיט פריש וואַסער זייער דורשט געלאָשען... נאָט איז דאַמאלס אויף דעם „כסא הכבוד" געזעסען אין בלויען הימעל־געצעלט, און האָט די מלאכים גע־לערענט שירה זינגען פון די גוטע מענשען־קינדער...

אַלע פלאַנעטען, שטערען האָבען זיך פאַר איהם אין איין רינג געדרעהט, אויף יעדען פון זיי האָט ער אַכטונג געגעבען, נור די ערד אַליין איז רוהיג גע־שטאַנען, די גוטע מענשען האָבען קיין אויפזעהער נישט געדאַרפט, אָהן איהם זע־נען זיי אויך גוט און פרום געווען, מיט דעם טייוועל זענען די מענשען אין בע־

ציספער און ערקלעהרט, אז ער האט שוין אין דער רייזע זיך איבערציינט ווי שעדליך די סעפאראטיסטען זענען, ספעציעל פאר די נעווערקשאפטליכע פעראיינען. קראקוי האט איהם נור פערשטארקט אין זיין איבערציינונג. די עטליכע סטודענטען וואס זיי ווילען אין די פעראיינען פיהרען א פיינדליכע פאליטיק נעגען אונזער פארטיי פאליטיק, מוז מען האלטען פון ווייטענס פון די פעראיינען. ער קאנסטאטירט ווייטער, אז די סעפאראטיסטען האבען זיך פריהער נעסמארעט צו פערשפרייטען פאלשע קלאנגען איבער די פערזאמלונג און איבער איהם, און אס ענדע האבען זיי די פערזאמלונג דורך א לומפינען נעשלעג צושטערט. דערמיט האט זיך די פערזאמלונג געענדיגט.

גראססמאן, מייזעלס און א. זענען אוועק מיט לאנגע נעזער.

פון פראווינץ.

באלעהאוו, דעם 30=טען יולי 1905.

די באלעהאווער שניידער־מייסטערס, ווען עס קומט א געהילף צו זיי, זאגען זיי איהם צו גאלדענע בערג, ווי ער זעצט זיך אבער צו דער ארבייט זוכען זיי איהם ווי זיי קענען דאס בלוט צו צאפען. מען ארבייט 16 שטונדען אין טאג פון 5 אין דער פריה ביז 9 אוהר אבענד. קיין האלבע שטונדע אין טאג ניט מען דעם ארבייטער קיין רוה. די באלעהאווער שניידער־מייסטער ווילען קיין געהילפע אהגע קאסט ניט אויפנעהמען. פאר וואס? כדי ער זאל קענען אין דעם עסען אויך עטוואס פערדיענען. דעם היילינען פריהשטיק גיט מען ארויף אויף'ן טיש זיינער 11 און מיטאג ניט מען צועסען זיינער 4. איהר זאלט ניט מיינען, אז מען נעהמט זיך צייט און מען עסט. מען טהוט דאמאלט צוויי מלאכות: מען עסט און מען ארבייט, און ווען עס קומט פרייטאג פאר נאכט, ווען מען ארבייט אב די וואך שווער און ביטער און מען געהט צו נאך א סאר זעקסערלאך, זאגט דער מייסטער: „געלד ווילסטו און ארבייטען ווילסטו ניט; די האסט נור אין קאפף סאציאליסטישע נעשעפטען". זיי איז ווייניג וואס זיי האבען פערשקלאפט אונזער גוף, וואס זיי האבען אוועקגענומען אונזער גאנצע צייט; זיי ווילען פערשקלאפען אויך אונזער נשמה, זיי ווילען מיר זאלען נאך זיין צופריעדען. ניט דערלעבען וועלען זיי עס!

*

אונזערע באלעהאווער ציוניסטען ווידער גענינט ניט די יודישע שפראך אדער זיי שעמען זיך מיט איהר. וואו מען טרעפט ציוניסטען ריידען זיי לשון קודש. נאר זייערע נעשפרעכען זענען גראד ניט קיין היילינע... אויף יעדער חתונה און ברית נעהען זיי שנארען שקל־נעלד; זיי קומען אריין אויף יעדע חתונה און שרייען: אחינו בני ישראל, ניט שקל געלד, ווייל מיר זענען אין גלות און מיר ווילען ווי אם שנעלסטען קויפען פאלעסטינע. און ניט איין יוד נימט. אט, טראכט ער זיך, אזוי פיעל בטלנים קומען און קריענען עפעס, זאל זיין נאך איינער.

אנ'ארבייטער.

כראניק.

משיח אין באזעל.

צום „פריינד" שרייבט מען: „בנימין הצעיר" מיט אזא אונטערשריפט איז עטליכע שעה געהאנגען אין קאנגרעס ביורא א מודעה, וואס האט איינגעלאדען ציוניסטען צו קומען שבת, דעם 22=טען יולי, אין האטעל „צום העלם" אום אויסצוהערען א דרשה פון דעם „בנימין הצעיר" וועגען „ביאת המשיח", אין א געדרוקט בלעטיל, וואס איז צוגלייך מיט דער מודעה, אויסגעשטעלט געווארען, איז ה. וועקסלער פון ירושלים מודיע, אז ער איז דער בנימין הצעיר און אז אין זיינע חלומות איז איהם נתגלה געווארען, דאס ער איז דער נייער משיח און אז ער דארף אין נאמען פון פאלק ישראל געהן צום סולטאן און צו די אנדערע מלכים און קיסרים און שתדל'ענען פאר זיי, מען זאל אבגעבען יודען ארץ ישראל און דוקא אהן געלד. דאס בלעטעל ענטהאלט דעם נוסח פון איניגע בריעף, מיט וועלכע דער זעלביגער בנימין הצעיר האט זיך שוין געווענדט צו פערשיעדענע קיסרים און הויכע פערזאנען, און אויף וועלכע ער האט, פערשטעהט זיך, קיין תשובה ניט בעקומען...

אז דער נייער „משיח" איז פערריקט איז דוכט זיך קלאר. דער אינסטינקט האט איהם אבער גוט געפיהרט קיין באזעל. ער קען דארט לייכט ווערען א „געניאלער פיהרער"...

א יוד א רעקטאר פון אוניווערסיטעט.

— דער יודישער פראפעסאר פון געשיכטע ד"ר זיגמונד הערצבערג=פרענקעל איז אויסגעקליבען געווארען פאר א רעקטאר אין דער אוניווערסיטעט פון טשערנאוויץ (בוקאווינא).

נאך א רייזע צום נארד־פאל.

די אמעריקאנער זענען זעהר שטאלץ מיט זייער לאנדסמאן לייטענאנט פירי, וועלכער איז ניט לאנג געקומען צו פאהרען פון א רייזע אין דעם נארד=פאל, און וועלכער פאהרט אהינצו אין גיכען אפ נאך אמאל אום צו מאכען ענטדעקונג. לייטענאנט פירי'ס נייע שיף, וועלכער איז ספעציעל געבויט אום צו פאהרען אין די צפון דיגע ימים שטעהט איצט אין ניויארקער האפען און נעהמט ארויף פראוויאנט, און די וואך פאהרט שוין דער רייזענדער פון דאנען אפ. קומענדען פעברואר דענקט פירי אנצופאנגען זיין רייזע אויף שליטענס איבער די אייזפעלדער פון קאלטען צפון. דער קאראוואן וועט בעשטעהן פון עטליכע שליטענס מיט עטליכע צעהנדליגע עסקימאזען (די ווילדע איינוואהנער פון די צפון=געגענדען אין אמעריקא) און הינט. פירי האפט איינצופאהרען אויף אזא אופן ארום 10 מייל א טאג, און ביז איבער א יאהר יוני וועט ער שוין דערווייזען צו קומען צוריק און ברענגען די בשורה אז ער האט דערגרייכט דעם נארד-פאל און האט דארט פערפלאנצט דעם אמעריקאנעם פלאג. א חוץ די וויססענשאפטליכע אינסטרומענטען, טעלעסקאפען און שפאקטיוען געפינט זיך אויף'ן שיף א פיאנאלא. דאס האט דעם פארשער געשענקט א פריינד, אום די פערפרארענע מאט ראזען זאלען זיך האבען מיט וואס צו אמוזירען אין די קאלטע צפון, דיגע נעכט. די געלד אויף דער גרויסער אונטערנעהמונג איז געשענקטע.

ענגלאנד פערמאכט די טיהר געגען עמיגראנטען.

אין לאנדאנער הויז אוו קאמאנס איז פאריגע וואך דורכגעגאנגען דער פראיעקט, וואס בעשרענקט די איינוואנדערונג פון אויסלענדער אין ענגלאנד. דער פראיעקט אין אדורך מיט א מאיאריטעט פון 90 שטימען.

וועגען דיזעם פראיעקט, וועלכער איז געריכטעט ספעציעל געגען ארימע יודען זענען פארגעקומען זעהר פיעל דעבאטען און פערהאנדלונגען. אריינגעבראכט געווארען איז דיזער פראיעקט נאך מיט א פאר יאהר צוריק, ווען דיזער פראיעקט וועט ווערען א געזעץ, וועט דאס צוריקהאלטען טויזענדער יודישע אימיגראנטען פון בעזעצען זיך אין ענגלאנד.

פרעמיער מיניסטער באלפור האט געהאלטען א רעדע צו גונסטען פון דעם פראיעקט. ער האט ערקלעהרט אז די בעשריינקונגען אין דעם פראיעקט זיינען שוואכער ווי די וואס עקזיסטירען אין די פעראייניגטע שטאאטען אין אנדערע לענדער געגען אימיגראנטען און די פרייהייט אין ענגלאנד וועט דאס אויך ניט שעדיגען.

א הוץ יודען וועלען דורך דעם פראיעקט אויך ליידען רעוואלוציאנערען פון פערשיעדענע נאציאנאליטעטען. אין אנהויב ווען דער פראיעקט איז אריינגעבראכט געווארען זיינען די בעשריינקונגען געווען זעהר שווערע. דער פראיעקט איז אבער געענדערט געווארען און די פונקטען זיינען איצט אביסעל לייבטער, זיי זיינען נאך אבער אלץ שווער גענוג און דאס דורכגעהן פון דעם פראיעקט וועט בעטראכט ווערען אלס אן אונגליק פאר די אידען וואס זיינען געצוואונגען צו פערלאזען רוסלאנד רומעניען אדער גאליציען צו זוכען א נייע פאטערלאנד.

די רעוואלוציאנערע בעוועגונג אין רוסלאנד און אין רוסיש־פוילען.

אויך א זארג.

— „פעטער. ליסטאק" שרייבט, אז די הויפט פערוואלטונג איבער די טורמעס ווייסט איצט ניט וואס צו טהון מיט די ארעסטאנטען, וואס זענען פער'משפט געווארען צו קאטארזשנע ארבייט אויף דער אינזעל סאחאלין. די טורמעס זענען אזוי אויך שטארק פערפולט און אבשיקען די ארעסטאנטען קיין סיביר איז איצט זעהר שווער, ווייל די סיבירער אייזענבאהן־ליניע איז פערנומען מיט מיליטער־צוגען. ווי די צייטונג איז געוואהר געווארען, האט די הויפט־פערוואלטונג בעשטימט אויסצובויען אין דער ניך נייע קאטארזשנע טורמעס. אזא מין טורמע געפינט זיך שוין אין חארקאוו. אין אט די טורמעס וועט מען אבשיקען די ארעסטאנטען, וועלכע האבען געזאלט אבגעשיקט ווערען אין סאחאלין.

דער וואס האט נעטויט דעם מאסקווער שטאדט־הויפטמאן.

— וועגען קוליקאווסקי'ן וועלכער האט דערהרג'עט דעם מאסקווער גראדאנאטשאלניק, געפינען זיך אין די פוילישע צייטונגען די פאלגענדע פרטים: נאך דער ערמארדונג פון דעם גרויספירסט סערגיי אלעקסאנדראוויטש, איז קוליקאווסקי ארעסטירט געווארען, ווייל אויף איהם איז געפאלען א חשד, אז ער איז געוועזן קאלאיעוו'ס א שותף. אבער מחמת עס זענען ניט געוועזן קיין בעווייזען דערויף. האט מען איהם בעפרייט, נאר ער איז געשטעלט געווארען אונטער א שטרענגער אויפזיכט פון דער פאליציי. מיט א קורצער צייט צוריק איז ער ווידער ארעסטירט געווארען. אבער איהם האט זיך איינגעגעבען צוציהען אויף זיין צד זיינע וועכטער, וועלכע האבען איהם געגעבען די מעגליכקייט איבערצוטהון זיך אין מיליטער-קליידער און אנטלויפען. אט די וועכטער: א פאליציאנט און 2 סאלדאטען, זיצען איצט אין טורמע. מען קלערט, אז מיט דער ערמארדונג פון דעם גראף שוכאלאוו האט מען זיך עס נוקם געווען פאר קאלאיעוו'ן.

זיד־רוסישע און ליטווישע יודען. (ערד איז דארט 2,400 אקער, נפשות 205). זיי רעגירערן זיך אליין אויף א העכסט דעמאקראטישען אופן. זיי האבען זייערע וואהלען, ביי וועלכע זיי קלויבען אויס זייערע עלטסטע אדער זקני העדה, און הגם עס זענען דארטען דא פרומע יודען און היינט־וועלטינע, דאך קומען זיי אין אלגעמיין אויס צווישען זיך גאר נישט־קשה. דאס איז פיעלייכט דער איינציגער ווינקעל אויף דער גאנצער וועלט וואו יודען זאלען לעבען אזוי פריי און נאר ניט האבען איבער זיך קיין אויבער־האר.

ניט ווייט פון רחובות איז דא א ברעקעלע קאלאניע עזרא, וועלכע בעשטעהט אין גאנצען פון 5 קאלאניסטען. דיעזער ווינקעלע איז פערזעצט געווארען פון די פאלעסטינצעס. אלע צוזאמען האבען זיי ארום 10 אקער לאנד, וועלבע זיי פערזייען מיט גארטען־זאכען. יעדער פון די 5 קאלאניסטען האט זיך א הויז מיט שטאהלען.

איינע פון די רייכסטע קאלאניעס, ווי דער קאנסול בעריכטעט, איז די וואד אל־חנין וועלכע ווערט אונטערשטיצט פון דער יודישען קאלאניזאציאן אססאציאצאן (די יק״א). זי איז געגרינדעט געווארען נאך אין 1883. אין גאנצען האבען די קאלאניסטען 300 אקער לאנד, פון וועלכע 200 איז פערוואקסען מיט וויין־שטאקען און אויף די איבעריגע 100 וואקסען אפעלסינען־בוימער און גארטען־זאכען. אין גאנצען זענען דא 120 איינוואהנער. פיעלע פון זיי זענען פריהער געוועזען פועלים אין אנדערע קאלאניעס. איין קאלאניסט האט א 200 בין־שטאקען מיט בינען, וועלכע גיעבען ארויס א טהייערען סארט האניג.

די קאלאניע ארטוף איז בעזעצט פון 75 בולגארישע יודישע נפשות, און עס דארפען נאך אהין אנקומען נאך מענשען. די קאלאניע ליעגט ניט ווייט פון דער יפו־ירושלים־אייזענבאהן. געגרינדעט איז דאס געווען צוערשט פון ענגלישע מיסיאנערען, אלס א קאלאניע פאר יודישע משומדים, אבער משומדים זענען אויף ערד ארבייטער קיין בעלנים ניט, האבען דאס די מיססיאנערען פערקויפט צו די בולגארישע יודען.

דער קאנסול דערמאנט נאך א קליינע קאלאניע מיט׳ן נאמען מוצא, וועלכע ליעגט 4 מייל פון ירושלים אויף דעם שליאך וואס ציהט זיך פון ירושלים ביז יפו. אין גאנצען זענען דא 7 פאמיליען. די קאלאניע איז געגרינדעט געווארען פון א ברענטש פון „אינדעפענדענט ארדען בני ברית״, און ווערט אונטערשטיצט פון ברענטש צוזאמען מיט די פאלעסטינצעס. די 112 אקער לאנד איז פערפלאנצט מיט וויינשטאקען, דער וויין ווערט אפגעזעצט אין ירושלים.

עטליכע וועניג וויכטיגע קאלאניעס האט דער בעריכט אויסגעלאזען. דער יוצא מזה איז, אז פון די געלד וואס מען האט אויף די קאלאניעס אויסגעגעבען, האבען טויזענדער נפשות געקענט זיין גרויסע עשירים. איצט זענען זיי אלע מיט א גאנץ קליינעם אויסנאהם בעטלער, קצבה־נעהמער, וועלכע אנטלויפען פון דארט קיין אמעריקא.

די סעפאראטיסטישע העלדען אין קראקוי.

אויף שבת, דעם 29־טען יולי איז צונויפגערופען געווארען אין פעראיין פון Związek סטאראווישלנא 42 א בעקער פערזאמלונג, אויף וועלכער עס האט געזאלט רעפערירען גען. ציפפער, דעלעגאט פון בעקערישען צענטראל־פערבאנד. די סעפאראטיסטען האט עס ניט געשמעקט, ווייל זיי האבען שוין געהערט, וואס פאר א מפלה די סעפאראטיסטען האבען געהאט אויף דער בעקער פערזאמלונג אין לעמבערג. זיי האט עס אבער ניט געשטערט ארויסלאזען א קלאנג צווישען די בעקער, אז גען. ציפפער האט „אנערקענט״ די סעפאראטיסטישע פארטיי, אז ער האט געטהיילט דעם „יודישען סאצ. דעמאקראט״ און ז. וו. זיי האבען דאך אגיטירט געגען דער פערזאמלונג. שבת אין דער פריה איז דער סעפאראטיסט ה. מייזעלס געשטאנען אין מיטען פון הויז פאר׳ן פעראיין און ווייטער אגיטירט. 11 א זייגער האט דער פארזיצענדער גען. גרינוואלד געעפענט די פערזאמלונג און געגעבען דאס ווארט דעם גען. ציפפער, גלייך אבער איז געווארען א מהומה. העדר גראססמאן מיט זיינע אנהענגער האבען זיך געוואלט אריין שטופען אין לאקאל. גען. ציפפער האט פראפאנירט, מען זאל עפענען די טהירען פאר אלעמען, דער פאר אבער ווען זיי וועלען שטערען, וועט מען זיי ארויסווארפען. גען. ציפפער האט ווייטער רעפערירט איבער די ארגאניזאציע, ער האט פארגעשטעלט וואס דער בעקער־פערבאנד האט אין א פערלויף פון דריי יאהר אויפגעטהון. „ווי נור מיר זענען געוואהר געווארען, אז אייער געווערקשאפטליכער קאנגרעס האט בעשלאסען, אז די צענטראלע ארגאניזאציע איז די בעסטע האט אונזער פערבאנד בעשלאסען ארויסצושיקען מיך אין גאליציען, צו פערלייכטערן אייך אין דעם צוטרעטען צו דער צענטראלער ארגאניזאציע. מיר טהוען עס ניט אויס עגאאיסטישע אנטריעבע, מיר רעדלענען צו גאליציע און וועלען נאך לאנג צו איהר דערלענגען. מיר ערפילען נור אונזער פפליכט פון ארבייטער סאלידאריטעט. גען. זשולאווסקי זעצט איבער די רעדע פון גען. ציפפער פון דייטש אויף פויליש. נאכהער נעהמט דאס ווארט העדר מייזעלס. ער איז פון קיין זאך ניט צופריעדען. ער ארבייט שוין אין פעראיין גאנצע זעקס חדשים, ניין זיעבען (א שטימע: און ווי פיעל חדשים ארבייט איהר שוין געגען דער פארטיי?) און איצט האט מען איהם אויסגעשלאסען פון פעראיין. ער איז א געגנער פון דעם מישען פאליטיק אין פאך־פעראיינען (א שטימע: און ווער טהוט עס, אז ניט איהר). עס ווערט א טומעל. די אנהענגער פון מייזעלס און גראססמאן זענען זעהר דענערווירט, זיי זעהען, אז דער גרונד רוקט זיך זיי ארויס פון אונטער די פיס, זיי ווארפען זיך אויף אונזערע געגאסען. מען האט זיי באלד ארויסגעשטופט פון לאקאל. דער דעלעגאט גען. ציפפער פאלט צו אויפגערעגט צו מייזעלסען, טריסעלט איהם ווי א פרומער יוד א לולב און וויל איהם ארויסווארפען.

ווען עס איז עטוואס שטילער געווארען, נעהמט דאס ווארט גען.

שיצט פון דער זון מיט דעם שאטען פון בוים, האט דעם פון שווים אויסגעוויקטען ברידער קין׳ן איין ציפ געטהון ביים הארצען, עפיס איין ניי געפיהל — די קנאה איז דאס געוועז... און ביי קין׳ן האט זיך איין האס אויפגעהויבען קעגען נאט, וואס האט איהם אזא שווערע ארבייט צוגעטיילט, און איין כעס געגען זיין ברודער „מיינע לאנקעס ווערען פון זיינע בהמות געפרעסען״ האט ער בייז געבריממט אונטער זיך, „דאס זאל נישט זיין״. — — — — — — — — — — — — — —

דאס אקער־אייזען איז מיט בלוט פערשפריצט, און מיט אראב געלאזטען קאפ שטעהט קין ביי דעם טויטען קערפער פון זיין ברודער וועלכען ער האט ערמארדעט... רויטע פלעקען פון ווארעם פריש מענשענבלוט האבען פייכט געמאכט די ערד ארום, און דאס בלוט האט געקאכט און געזאטען...

ווילד האט אין דער לופט ערקלינגען דעם טייוועלס שרעקליכער געלעכטער, דאס האט ער איבער זיין זיעג זיך געפרייט, איבער די שלימה וואס ער האט בעקומען אויף די מענשענקינדער! אויף דעם ארט וואו דער ברודערמארד איז געשעהען, איז די ערד פעט געווארען פון דעם בלוט וואס זי האט איינגעזאפט און דאס גראז איז העכער און זאפטיגער געווארען.

דערפון האבען מענשען געגעסען, און חיות און בהמות האבען זיך דארט נספאשעט, און אלע, אלע זענען זיי פערגיפטעט געווארען אדער פער׳שכור׳ט... דאן האט זיך די וועלט געענדערט און זי איז געווארען דאס, וואס זי איז יעצט... אלע לעבעדיגע זאכען האבען זיך צוטיילט אויף שוואכע און שטארקע, גוטע און שלעכטע, די גוטע זענען אבער די שוואכע פערבליבען, און די שטארקע — די שלעכטע... דער ריח פון בלוט האט די לופט פערפעסטעט און שווער געמאכט צו אטהעמען, דער לייב האט אנגעהויבען צו ברילען, דער טיגער — ברומען, און דער וואלף צו — וואיען... און אז די שאף האבען אנגעהויבען צו ציטערן פאר די ציין פון די ווילדע חיות, האט מען אויף זיי איין היטער געשטעלט — דעם הונט, ווייל ער קען בילען. פון דאנען אן זענען די מענשען אין צוויי פארטייען צוטיילט געווארען, אין הערשער און בעהערשטע, אין פיהרער און פערפיהרטע. די מלאכים האבען אויפגעהערט שירה צו זינגען, פון די גוטע מענשענקינדער, אין די לעצטע צייט בעווינגען די מענשען די מלאכים און שרפים דעם הימעל... און די שטערען און פלאנעטען, און דער רעגירער און דער טייוועל — פיהרען פון דאמאלס בשותפות זייער ממשלה אויף דער ערד...

* * *

פון אדם׳ס שוואכער ברוסט האט זיך איין זיפץ ארויסגעריסען ווען ער האט געענדיגט, און דאס יונגע הארץ פון דעם אייניקעל איז שיעור צודריקט געווארען פאר פערדרוס. א צייט לאנג האט ער געשוויגען, ענדליך האט ער איין פראגע געטהון: אבער פאר וואס ויידעניו דערמאנט די היסטאריע ניט אזא גליקליכע צייט? די געשיכטע פון פעלקער און נאציאנען, פאר וואס זאגט זי ניט איין ווארט איבער די גליקליכע צייט און גאלדענע פעריאדען?

„אפיקורסים זענען די היסט אריקער״ האט אדם זיך אנגערופען „זיי גלויבען נישט, אז עס איז מעגליך געווען אזא צייט זאל געווען עקזיסטירען אונטער די מענשען־קינדער נישט מעגליך? האט דאס אייניקעלאויסגערופען, און אין זיינע קליינע איינעלעך האט איין בלישטש געטהון — די צו־קונפט זאל בעווייזען!... דו הערסט ויידעניו!

אבער אדם האט איהם שוין ניט געהערט: מיער איז ער געווען, ער איז שוין אנטשלאפען געווארען...

ב. וואלד.

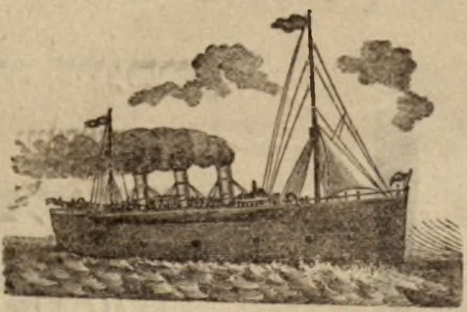

Do Ameryki i Kanady!

przeprawia najtaniej i najlepiej pospiesznymi i pocztowymi, wprost bez żadnego przesiadania z okrętu na okręt:

Generalny agent

M. G. Freudberg, ANTWERPIA 10. Van Leriusstraat (Belgia)

Odjazd do **Nowego Yorku** co sobotę; do **Kanady** co 10 dni. Wikt najlepszy, usługa staranna.

Niechaj nikt pierwej nie jedzie za morze, zanim od tej Agencyi nie otrzyma wyjaśnień i cennika, który wysyła się chętnie i darmo.

די ביללינגסטע בעצוגסקוועללע

אין ױ טען אוהרען, גאָלד און זילבער, ביזשוטערי, אוהרען־בעשטאנד־טיילע און ווערקצייגע, ווי אייך מוזיק־אינסטרומענטע איזט ביי

IGNATZ CYPRES, Krakau

FLORYANERGASSE 49.

איינע ניקעלטאשענאוהר מיט 36 שטיק פרימא ווערקע מיט אויפ־שריפט .סיסטעם ראָסקאָפף׳ מיט דרייאיעהריגער גאַראַנטיע זאמט שענער ניקעלקעטע און לעדערבייטעל פל. 1.95.

ביי אבנאהמע פון דריי שטיק פל. 5.50, זעכס שטיק פל. —.10.

רייך איללוסטרירטער פרייז־קוראַנט מיט 800 אבבילדונגען גראטיס און פראנקא.

אגענטען ווערדען געזוכט!

Darmo i opłatnie otrzyma każdy mój bogato

illustrowany cennik

Instrumentów muzycznych

oraz różnych zabawek

A. Scheuer, Kraków

ulica Grodzka L. 59/6.

גענאסען! העלפט די טלית מאכער אין קאלאמעא.

פון קאלאמעא בעקומען מיר דעם פאלגענדען אויפרוף!

גענאסען! מיר האבען אייך מיט אונזער עלענד בעקאנטגעמאכט און מיר האבען אייך איינען טהייל פון אונזערע צרות געשילדערט, מיר בעטין אייך נאָך איין מאהל, זאל אייך אונזערע לאגע אינטערעסירען; פערזאג־שטאלטעט איבעראל זאמלונגען און העלפט אונז אין אונזער נאטה.

געלדער זינד צו זענדען אַן אדרעסע:

Jozef Oster Kolomea Bezirkskrankenkasse

די אידישע ארבייטער ביבליאטעק

פון

דער פוילישער סאָציאַליסטישער פאַרטיי.

גן־עדן התחתון. פרייז:	2	העלער.
קאוטסקי. די אונאַבהענגיקייט פון פוילען. פרייז:	10	„
פייגענבוים. ווי קומט אַ יוד צו סאָצ.? פרייז:	20	„
א. ווראנסקי. די אידען אין פוילען. פרייז:	10	„
ש. דיקשטיין. פון וואָס איינער לעבט. פרייז:	20	„
וואָס יעדער אַרבייטער דאַרף וויסען און געדענקען.	30	„
ליעבקנעכט. די וואַהרהייט איבער דעם סאָצ.	30	„
די ארבייטער רעוואָלוציאָן. פרייז:	15	„
א. דעמבסקי. סטאַניסלאַוו קוניצקי. פרייז:	10	„
מ. מיכלזאָהן. הערשעל דער שניידער. פרייז:	10	„
לאטאַרניק. יאַראָסלאַוו דאָמבראָווסקי. פרייז:	10	„
שפיאָן. פרייז:	15	„
לאטאַרניק. די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן.	20	„
ב. א. י. לורוויג וואַרינסקי. פרייז:	20	„
אמעריקאנער. פיל יפינא פלאַסקאָוויצקא. פרייז:	10	„
ארבייטער געדיכטע. פרייז:	30	„
ב. א. י. אוגוסט בלאַצקי: פרייז:	10	„
א קלאָרער ענטפער (ביילאגע צום 8־טען נומער „אַרבייטער"). פרייז:	15	„
די ארבייטער סאָלידאַריטעט און דער קאמפף אום דאזיין. פרייז:	10	„
פערדינאנד לאסאַל. פרייז:	15	„
מ. מיכלזאהן. טאדעאוש קאשציושקא. פרייז	20	„
ב. פייגענבוים. דער רעכטער וועג. א ויכוח וועגען די פוילישע סאציאליסטיש פארטיי און איהרע פאָדערונגען, אין צוויי טהיילען. פרייז:	80	„

די אלע בראשורען ווי אויך אלע פוילישע אויסגאַבען פון פ. פ. ס. זיינען צו בעקומען אין דער אדמיניסטראציאָן פון ,פשעדשוויט׳ Kraków, Grodzka 50.

Ostrzeżenie!

przed bezwartościowemi naśladownictwami!

KUNEROL

z poręczen. najczyściejszy tłuszcz roślinny z orzechów kokosowych zawierający 100% tłuszczu. — Żądać „KUNEROLU" w każdym lepszym handlu spożywczym. Do miejscowości, gdzie niema „KUNEROLU" wysyłamy na próbę około 5 kilogr. brutto po cenie Kor. 6·50 opłatnie do każdej stacyi poczt austr. węg. za zaliczką. — Dla hurtowników specyalne ceny. Broszurki i świadectwa lekarzy darmo.

Najstarsza i największa fabryka tłuszczu roślinnego w monarchii

Emanuel Khuner & Sohn

Wien, XIV 2.

ווי זעהט אוים די יודישע אחדות?

— פֿון טאָמאַשאָוו (פעטר. גוב). שרייבט מען צום „פֿריינד“: איינער אַ הינער יודישער פֿאַבריקאַנט האָט נעהאַט אַ סכסוך מיט זיינע אַרבייטער, קריסטען און יודען. די אַרבייטער האָבען געפֿאָדערט העכערן לוין און וועניגער אַרבייטס־צייט. דער פֿאַבריקאַנט איז תיכף מושוה געוואָרען מיט די קריסטליכע אַרבייטער און ממלא געווען זייערע פֿאָדערונגען. די יודישע אַרבייטער האָט ער אָבגעזאָגט פֿון פֿאַבריק.

די קריסטליכע אַרבייטער האָבען אָבער דאָס ניט דערלאָזען: זיי האָבען אַנדערש ניט געוואָלט שלום מאַכען מיט'ן פֿאַבריקאַנט, ביז ער וועט צוריק־נעהמען אויך זייערע יודישע חברים.

דער יודישער פֿאַבריקאַנט האָט געמוזט, נעגען זיין רצון, אריינגעהמען צוריק אויך די יודישע אַרבייטער.

ווי וועט אויסזעהען דער נייער רוסישער פלאָט.

— „סלאָווא“ שרייבט, אז פֿאַר דעם מיליאָן רובל, וואָס ס'האָט מנדב געווען אויפֿ'ן פֿלאָט דער גראַף סטראָגאַנאָוו, איז געקויפט געוואָרען אין דייטשלאַנד דאָס אַלטע דאַמפֿ־שיף „לאַן“, וועלכעס מען האָט געמאַכט פֿאַר אַ קרייסער און אַ נאָמען געגעבען „רוס“. אָבער אויפֿ'ן דריטען טאָג ווי מען איז ארוים מיט דעם „נייעם“ קרייסער אין ים, האָט זיך ארויסגעשטעלט, אז דאָס איז אַנ'אַלטע שטאַטע, מיט פֿערדאָרבענע קעסלען און מאַשינעס. דער איצטיגער פֿלאָט־מיניסטער, וויצע־אדמיראל בירילאָוו, האָט זיך ארויסגעזאָגט וועגען דיזס שיף, אז מען בעדאַרף איהם צוהאַקען אויף האָלץ און אייזען און אז קיין שום נאַציאָן, וואָס היט דעם אייגענעם כבוד, קאָן ניט ארויס־שיקען אַזוינע שיפֿען אונטער דער פֿאָהן פֿון קריעגס־פלאָטץ

אַ באָמבע אין אַ קליין שטעדטיל.

— אין דעם שטעדטיל קרעסלאָווע (וויטעבסקער גוב.): האָט מען דעם 8 טען יולי 1 דעם זייגער אין מיטען טאָג געוואָרפֿען אַ באָמבע אין דעם דאָרטיגען פריסטאַוו קאָמיסער צעליעפּליאָניק, בעת ער איז געגאַנגען אויף דער גרויסער גאַס. דער קלאַפּ פֿון דער באָמבע האָט זיך געהערט אין גאַנצען שטאָדט. אין אַ פּאַר הייזער זענען די שויבען צובראָכען געוואָרען. דער פּריסטאַוו איז געפֿעהרליך פֿערוואונדעט, די פֿיס האָבען איהם כמעט ווי אָבגעריסען. ער איז אויך שווער פֿערוואונדעט אין אַ האַנד און אין בויך. דער פֿערברעכער איז אַנטלאָפֿען. אַ פּאָליציאַנט, וואָס איז געגאַנגען מיט דעם פּריסטאַוו האָט זיך געלאָזט לויפֿען נאָך דעם פֿערברעכער, נאָר ער האָט אַ פּאָר מאָל אויסגעשאָסען אין פּאָליציאַנט, דער פּאָליציאַנט איז געפֿאַלען פֿון שרעק און דער פֿערברעכער איז אַנטלאָפֿען. דער פּריסטאַוו זאָגט אַז דער פֿערברעכער איז אַ יונגער מענש אין אַ רויט העמדעל. עס זענען געקומען צופֿאָהרען פֿון דווינסק דער איספּראַווניק, דער סלעדאָוואַטעל, דער פּראָקוראָר, דער זשאַנדאַרמסקער פּאָלקאָווניק, 3 דאָקטוירים. דער פּאָליציימייסטער, וועלכער איז דעם פּריסטאַוו'ס אַ ברודער און פֿיעל געהיימע פּאָליציאַנטען. מען האָט בעקוקט דעם אָרט, וואו מען האָט געוואָרפֿען די באָמבע. די פּאָליציי האָט ארעסטירט 10 מענשען אין זייערע הייזער, דערינען 4 אַרבייטער פֿון חורינ'ס פֿאַבריק, אויך איינעם אַ שטומען שוסטער. מען זאָגט, אז דער פּריסטאַוו האָט צווישען זיי ניט געפֿונען דעם פֿערברעכער. דערוויל האַלט מען זיי אין אַרעסט. דעם פּריסטאַוו האָט מען מיט אַ טראַגע אַוועקגעטראַגען צום וואָקזאַל און אַוועקגעפֿיהרט קיין דווינסק. אין שטאָדט רעדט מען, אז דאָס האָט מען נקמה גענומען פֿון פּריסטאַוו, ווייל ער האָט זעהר געשלאָגען די אַרעסטירטע.

אַ פעטיציע צו דער יאַפּאַנער רעגירונג.

סאַחאַלין איז איצט איבערגאַנגען אין די יאַפּאַנישע הענד. דער אינזעל איז געווען זייט צעהנדלינער יאָהרען אַ לעבעדיג קבר פֿאַר פֿיעל פֿון אונזערע גענאָסען אין רוסלאַנד.

אויף סאַכאַלין געפֿינט זיך נאָך דער בעריהמטער העלד, זשעליאַבאָווס נאָהענטסטער חבר, מיכאַאיל ניקאָלאַיעוויטש טרינאָני, וועלכער האָט צוזאַמען מיט זשעליאַבאָוו'ען אַנטהייל גענומען אין דעם קישינעווער פּאָדקאָפּ און אין דער טהאַט פֿון ערשטען מערץ 1881. דאָרט געפֿינט זיך נאָך אַלעקסאַנדער קרושעוואַן, וועלכער איז געווען פֿעראורטהיילט צום טוידט און וועמעס שטראָף איז דערנאָך פֿערביטען געוואָרען אויף 20 יאָהר קאַטאָרזשנע אַרבייט. נאָכדעם ווי ער איז אַנטלאָפֿען פֿון קאַטאָרגע, האָט מען איהם אריינגעזעצט אין פּעטראָפּאַוולאָווסק און אין 1883 איבערגעפֿיהרט קיין סאַכאַלין. דאָרט געפֿינט זיך נאָך קריזשאַנאָווסקי, וועלכער איז פֿון קיעווער קריעגסגעריכט פֿעראורטהיילט געוואָרען אויף לעבענס־לענגליכע קאַטאָרזשנע אַרבייט. דאָרט געפֿינט זיך נאָך די בעוואוסטע העלדין לודמילא וואָלקענשטיין, וועלכע האָט 13 יאָהר אָבגעשמאַכט אין שליסעלבורגער פֿעסטונג און איז דערנאָך איבער־געשיקט געוואָרען קיין סאַכאַלין און נאָך אַ גרויסע צאָהל אַנדערע, עלטערע און יונגערע אָפּפֿער פֿון דער בלוט־דורשטיגער רוסישער רעגירונג.

אין אַמעריקא איז אלזאָ גלייך אויפֿגעקומען אַ גליקליכער געדאַנק, צו סטאַרען זיך, די יאַפּאַנישע רעגירונג זאָל די פּאָליטישע אַרעסטירטע בעפֿרייען. עס איז מעגליך, אַז זי וואָלט זיי זאָ ווי זאָ בעפֿרייען, אָבער פֿאַרזיכ־טיגקייט שאַדעט קיין מאָל ניט. דער „פֿעראיין פֿון פֿריינד פֿון דער רוסישער פֿרייהייט“ אין אַמעריקא האָט פֿערגאַנדער געשיקט אין די צייטונגען פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאַטען, מיט אַ ביטע, זיי זאָלען קלויבען חתימות אונטער דער פעטיציע, וועלכע דער פֿעראיין וועט דערלאַנגען דעם יאַפּאַנישען אַמבאַ־סאַדאָר.

די פעטיציע לויטעט:

פ ע ט י צ י א ן. וועגען די רוסישע פּאָליטישע געפֿאַנגענע, וועלכע גע־פֿינען זיך אויף דעם אינזעל סאַכאַלין, צו זיין עקסעלענץ ק אָ נ אָ ר ע ט א ק א ה י ר ע אויסערגעוויינליכער געזאַנדטער און הויפּט אַמבאַסאַדאָר פֿון יאַפּאַן.

הערר! די יאַפּאַנישע רעגירונג האָט איצט אונטער איהר השגחה אַ געוויסע צאָהל רוסישע פּאָליטישע געפֿאַנגענע און פֿערשיקטע, זינד זי האָט בעקומען אונטער איהר שליטה די אינזעל סאַכאַלין. מאַנכע פֿון דיזע פּאָ־ליטישע זיינען פֿערשיקט געוואָרען אין דער שטראָף־קאָלאָניע פֿון סאַכאַלין נאָך דעם ווי זיי זיינען שוין אָבגעקומען זייער שטראָף פֿון 15 און 20 יאָהר אין די קערקערס פֿון שליסעלבורגער פֿעסטונג. אַנדערע פֿון זיי זיינען פֿער־שיקט געוואָרען אָהן נאָר אָהן אַ שום פֿאָרמע אפילו פֿון אַ פּראָצעס פֿון אַ קריעגס־געריכט.

דיזע מענער און פֿרויען זיינען געשטראָפֿט געוואָרען פֿאַר זוכען צו פֿערווירקליכען אין רוסלאַנד דיזעלבע פּרינציפּען פֿון מענשליכער פֿרייהייט, וועלכע זיינען אַנערקענט אין יאַפּאַן און אין אַלע אַנדערע אויפֿגעקלעהרטע מדינות.

זיי ווערן איצט געהאַלטען דאָרט אָהן אַ געזעצליכע אורזאַכע, וואָרום עס איז דאָך ניט די פּפֿליכט פֿון קיין רעגיערונג אויסצופֿיהרען געגען מענשען דעם אורטהייל פֿון פֿרעמדע געריכטען, און הויפּטזעכליך נאָך, ווען עס האַנ־דעלט זיך וועגען פּאָליטישע עבירות. דאַצו איז אויך דער פֿאַל דאָ אַזאַ, אַז יאַפּאַן האָט נאָך קיין מאָהל ניט אַרויסגעגעבען דער רוסישער רעגירונג קיין פּאָליטישע אַנטלאָפֿענע וועלכע האָבען געזוכט אָנ'ענטרינונג אין יאַפּאַן, און אודאי וועט זי דאָס ניט טאָהן נאָך גראָדע איצט, אין אַ צייט ווען די עפֿענטליכע מיינונג אין רוסלאַנד נופא פֿאָדערט די בעפֿרייאונג פֿון אַלע פֿערשיקטע פּאָליטישע געפֿאַנגענע.

דיזע אָנגענומענע פּאָליטיק פֿון יאַפּאַן, און דאַצו אויך די פּפֿליכט פֿון גערעכטיגקייט פֿאַר די פּאָליטישע געפֿאַנגענע פֿון סאַכאַלין, פֿאָדערט אַז דיזע מענער און פֿרויען זאָלען גלייך בעפֿרייט ווערן.

מיר, די אונטערצייכענטע בירגער און איינוואָהנער פֿון די פֿעראייניגטע שטאַאַטען פֿון אַמעריקא, בעטען דאָרום יאַפּאַנער רעגיערונג צו ווייזען נאָך אַ ביישפּיעל פֿון מענשליכקייט און רעכט און ציינען דערמיט אויך איהרע פֿריינדליכע געפֿיהלען צום רוסישען פֿאָלק, דורך דעם וואָס זי וועט בעפֿרייען דיזע קרבנות פֿון פּאָליטישע אונטערדריקונג. רעספּעקטפֿול, אייער

[נאָמען און אדרעס].

די יודישע „שוואַרצע מאה“.

דער הזמן ברענגט אַז מיט 2 וואָכען צוריק זענען ארויסגעפֿאָהרען פֿון וואַרשא קיין קאַלוואַריע (נער) העכער צעהן יודישע יונגע לייט, וועלכע האָבען דאָרט גענומען פֿיהרען אַ „אונלעגאַלע אַגיטאַציע“. די יודישע איינוואוינער פֿון נער האָבען זיך אויף זיי געוואָרפֿען, צושלאָגען און צואוואונדעט זיי און נאָכהער אָבגעגעבען אין די הענד פֿון דער פּאָליציי.

בריעף־קאַסטען

ל. פּ. סאַמבאַר. מיר האָבען די קאַר. ניט געדריקט, ווייל זי איז ניט געווען זאַכליך. שרייבט פֿאַקטען.

מ. ר. זאַקאָפּאַנע: שיקען זי פּריה מאַטעריאַל.